

Rozhovor s Jaroslavem Hromasem

Zdeněk Patzelt

V tomto čísle na str. 2 publikujeme článek k deseti letům samostatné Správy jeskyní České republiky. Na rozhovor jsme se proto zastavili u jejího ředitele Jaroslava Hromase.

Začnu poněkud osobně. O Vás je známo, že jste jeskyňářem od svých dvanácti let. Dnes jste deset let ředitelem Správy jeskyní České republiky. To jste si splnil svůj chlapecký sen?

Nikoli, splnilo se mi přání z osmdesátých let minulého století. Ne však přání ředitelské, ale kolektivní představa o jednotné správě všech zpřístupněných jeskyní, kterou jsme s přáteli měli. O správě, která bude v první řadě jeskyně chránit, odborně o ně pečovat, zkoumat je, dokumentovat a přitom se věnovat i ostatním jeskyním v naší krásné vlasti. Snili jsme o partě lidí, kteří budou svoji práci brát vážně, budou táhnout za jeden provaz a budou i přátelé.

Ve „výročním“ článku se dočítáme, co správa jeskyní dělá a co již vykonala. Co vše tomu předcházelo?

V osmdesátých letech byla ochrana přírody v resortu kultury a ministerstvo mělo za svůj poradní orgán Státní ústav památkové péče a ochrany přírody. V něm jsem dostal za úkol

zajistit prověrku zpřístupněných jeskyní, ověřit jak je o ně pečováno ve smyslu tehdejšího zákona č. 40/1956, o státní ochraně přírody. Prověrka trvala dva roky, byla zevrubná a výsledky nebyly potěšitelné. Potěšitelné však bylo, že i sami někteří správci jeskyní s tím chtěli něco dělat a na Slovensku nám byla vzorem Správa slovenských jaskýň. Současně sílil tlak dozoru státní báňské správy a bylo nutné jednat, aby se ze zpřístupněných jeskyní nestala báňská díla. Spolupráce vyústila v předložení návrhu na vytvoření Správy českých a moravských jeskyní, který podporoval i tehdejší Vládní výbor pro cestovní ruch. A do toho přišla sametová revoluce.

Takže vznik resortu životního prostředí vše urychlil?

V roce 1990 jsem předkládal novému Ministerstvu životního prostředí návrhy na zřízení Českého ústavu ochrany přírody (dnes AOPK ČR) a samostatné Správy českých a moravských jeskyní, příspěvkové organizace. Vedení ministerstva však rozhodlo začlenit správu jeskyní do ústavu. Budiž, ale hlavního cíle bylo dosaženo. Navíc se provozy jeskyní ze dne na den staly součástí státní ochrany přírody, což ze začátku některým lidem (na obou stranách) dělalo problémy.

Bylo nezbytné definovat zásady pro správu a provoz jeskyní, stanovit způsoby péče o jeskyně, které by směřovaly ke zlepšování jejich ochrany. Prvním koncepčním materiálem se stal „Plán očisty jeskyní“, podle kterého jsme začali s revitalizacemi všech zpřístupněných jeskyní. Vycházejí z něj i dnešní plány péče o jeskyně. Toto bylo zcela zásadní období přechodu od – do té doby velmi konzervativně pojímané – turistické exploatace jeskyní.

Co se během existence jednotné správy jeskyní ukázalo největším problémem?

To, o čem jsem teď hovořil, byl právě ten první a dnes už dávno překonaný problém. Druhý, stejně veliký, byl pokus o privatizaci zpřístupněných jeskyní, v médiích tehdy probíraný jako první a druhá velká krápníková válka. I to jsme odrazili. Za vydatné pomoci veřejnosti, tisku a televize. Ještě jednou díky! A třetí problém nás trápil donedávna. Jako státní příspěvková organizace jsme nemohli čerpat prostředky z operačních programů. Situace se už změnila, poslední tři veliké investice – provozní areály Punkevních a Javoříčských jeskyní a expozice „Jeskyně a lidé“ – se podařily díky Operačnímu programu Životní prostředí. Jen ta administrativní kalvárie... ale nelituji.

Kolik návštěvníků během uplynulých deseti let jeskyněmi prošlo? Jak se vyvíjí návštěvnost a co nového pro návštěvníky jeskyní v uplynulém desetiletí Správa jeskyní ČR připravila?

Návštěvnost je základní ukazatel pro ochranu a provoz jeskyní, pro naši personální a cenovou politiku.

Za uplynulých deset let prošlo našimi jeskyněmi 7 203 036 návštěvníků. Nejvíce to bylo v roce 2007 (849 734). Od té doby návštěvnost klesala až k roku 2013 (640 221), kdy se trend obrátil. V roce 2015 jsme měli návštěvníků 719 756, o 34 335 více než v roce předcházejícím.

Dlouhodobě nejnavštěvovanějšími jsou atraktivní Punkevní jeskyně (180 000–200 000 / rok), za nimi jsou Koněpruské (80 000–100 000 / rok) a Bozkovské dolomitové (55 000–65 000 / rok). Smutné je, že přes všechny aktivity výrazně klesl počet školních zájezdů!

Návštěvníkům se snažíme zprostředkovat stále více zajímavostí o jeskyních, o jejich vzniku a vývoji, o jejich nezastupitelném významu v prehistorii přírody a člověka. Nerozšiřujeme donekonečna výklad průvodců, ale přikročili jsme k vytváření vstupních i podzemních expozic, které si návštěvníci prohlédnou podle zájmu. V Mladečských jeskyních přibližujeme život cromaňonských lidí, kteří zde tvořili jedno z nejsevernějších a vůbec nejstarších dosud poznanych sídlišť v Evropě (prokazatelně více než 31 000 let!). Expozice „Jeskyně a lidé“, otevřená na podzim loňského roku v Moravském krasu, přibližuje Balcarku jako jeskyni medvědích mláďat a sídliště lovců sobů, Kateřinskou jeskyni s nalezištěm koster jeskynních medvědů a neolitickým osídlením, jeskyni Kůlnu jako světoznámé archeologické pracoviště a naleziště pozůstatků neandrtálského člověka. Kras ve všech souvislostech pak přiblíží expozice v provozní budově Výпустku. Návštěvníky provází množství nálezů a dalších exponátů, videoprojekce, rekonstrukce zvířat i lidí v životní velikosti. Je to ideální příležitost pro jedno- či dvoudenní školní výuku! Informace o jeskyních též šíříme prostřednictvím tzv. QR kódů.

Správa jeskyní ČR má v náplni práce mimo jiné i průzkum jeskyní a výzkum. Jaké nové objevy se během uplynulých 10 let podařily?

Především, že těžiště objevitelského průzkumu jeskyní rádi přenecháváme České speleologické společnosti. Tam, kde její jeskyňáři pracují na námi spravovaných lokalitách, se jim snažíme vytvářet podmínky a podporovat je. Příkladem jsou Javoříčské jeskyně, Bozkovské, Výпустek nebo Turoid. V Javoříčku byly za poslední roky s naší podporou objeveny a zdokumentovány stovky metrů nových prostor a explorační úspěšně pokračují. Řada našich zaměstnanců je také členy České speleologické společnosti.

Správa jeskyní provádí průzkumy, které jsou potřebné pro zajištění stavebních a technických zásahů ve zpřístupněných jeskyních, průzkumy nezbytné k ověřování podzemních souvislostí a k pořizování dokumentace. Ve Výпустku jsme

Jaroslav Hromas (1943)

vystudoval geologii na průmyslovce i Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy a celý život se zabývá krasem, jeskyněmi, hornickým i historickým podzemím. Začínal v Krasové sekci Společnosti Národního muzea, profesionálně ve Správě Koněpruských jeskyní a v Okresním muzeu v Berouně. Od roku 1967 měl na starosti problematiku jeskyní a podzemních děl ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody. V roce 1991 dostal za úkol založit Český ústav ochrany přírody v resortu MŽP, jehož byl prvním ředitelem. Po transformaci ústavu na Agenturu ochrany přírody a krajiny vedl i toto pracoviště. Od 1. dubna 2006 je ředitelem Správy jeskyní ČR. Angažoval se i v amatérské speleologii, několik roků byl tajemníkem ústředního výboru a později předsedou České speleologické společnosti. Je také zakládajícím členem Českého svazu ochránců přírody. Organizoval řadu speleologických expedic, výzkumy krasu a jeskyní, dokumentoval báňské i historické podzemí. Výsledky publikoval v řadě zpráv i v rozsáhlejších pracích.

znovu odkryli a vyčistili zapomenuté prostory za zdmi podzemní továrny a stále pokračujeme. Opět jsme odkryli chodby za starými zakládkami a zasypy v Balcarce, Chýnovské jeskyni a Zbrašovských aragonitových jeskyních. Objeveno bylo pokračování jeskyní Na Pomezí (včetně propojení s Liščí dírou), Zbrašovských jeskyní a Na Turoidu.

Mimo zpřístupněné jeskyně se věnujeme průzkumu jeskyní převážně v netradičních oblastech, odkud je minimum poznatků, a doplňujeme tak celostátní evidenci jeskyní. Součet objevů, by jistě dal dohromady několik kilometrů. Připomínám však, že to není naším hlavním úkolem.

Správa jeskyní ČR má za sebou pozoruhodné výsledky. Na co jste nejvíce hrdý?

Nemohu zapřít, že jsem hrdý na sérii nově zrekonstruovaných jeskyní moderními ekologickými metodami a na řadu nových provozních objektů a návštěvních areálů. Zvláště když vidím, kolik na to stačilo roků a jak málo lidí!

Ale nejvíce pyšný jsem na to, že jsme do jeskyní přilákali výzkumníky a do některých výzkumných úkolů se zapojili sami. V článku se zmiňuji o výzkumu mikroklimatu jako zdroji poznatků pro stanovení zátěže jeskyní návštěvníky. Do té doby se o tom vedly nepřijemné spory. Obdobné to bylo s odstraňováním lampenflory. Dnes v jeskyních bádají geologové, geofyzici, paleontologové, archeologové, zoologové. Jejich poznatky pak chceme srozumitelnou formou předávat návštěvníkům.

A dmu se pýchou, když mohu provádět našimi jeskyněmi kolegy ze zahraničí a když jsem si po návštěvě účastníků kongresu mezinárodní asociace zpřístupněných jeskyní přečetl chvály v časopisech z druhého konce světa, kde naše jeskyně dávají za vzor.

A teď nějakou vizi. Kam byste rád Správu jeskyní ČR nasměroval dál?

Chystáme další provozní a návštěvní areál, a to u Koněpruských jeskyní. Připravujeme jej s AOPK ČR současně jako Dům přírody Českého krasu. Představí klasické krasové území, jeho jeskyně i přírodu, včetně těžby vápenců. Ideálně, z vrcholu jednoho z nejvyšších kopců můžete spatřit celou šíři problematiky Českého krasu. Kde jinde lze vidět třeba i dobývání vápence clonovými odstřely a v jeho nitru projít nejdelší jeskynní systém Čech. Nikde nenajdete všechno takhle pohromadě!

V Mladečských jeskyních nás čeká druhá etapa pravěké expozice a u Chýnovské jeskyně chceme zřídit návštěvnícké středisko v přemístěné historické výtopně vápenických lokomotiv a zpřístupnit v něm unikátní sbírku krasových minerálů a krápníkových forem, kterou jsme získali počátkem letošního roku. A mohl bych pokračovat množstvím dalších záměrů – vylepšovat areály, instalovat LED osvětlení, zřizovat další doprovodné expozice...

Jsem rád, že na našich správách jeskyní pracují lidé, které obor zajímá, ať už převažuje speleologie, nebo cestovní ruch. Společně se snažíme jeskyně prezentovat veřejnosti nejen jako přírodní krásu, ale zejména jako zdroj poučení a jako předmět, jehož jedinečnost a neobnovitelnost si zasluhuje naši péči a ochranu. A přejí si, aby takto vnímali jeskyně i lidé, kteří o nás a o naší práci rozhodují. Zatím se to daří!